

Къурманыгъыз къабыл болсун!

Шабат кюн, 10 август, 2019 жыл • № 95 (20672)



ЗАМАН



Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КЕНГЕШ

Баш сурам - салынган борчланы белгиленген болжаллада эмда качестволу тамамлау

КъМР-ни Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтурган **Казбек Кокков** «Контроль сагъатны» чеклеринде КъМР-ни Правительствосуну башчылары эмда район администрацияланы оноучулары бла кенгеш бардырганды. Анда сёз республиканы жолларыны юсюнден барганды. Ол санда регион эмда муниципал ызланы къурулушлары, алагда ремонт этиу къалай барганына, «Къоркъуусуз эмда тынгылы автомобиль жолла» миллет проекте белгиленген ишле къалай толтурулганына кыралганды.



управление органагъа субсидия халда 758 миллион сом биринчи кере берилгенди.

Бююнлюкде келишимлеге тийишлиликде Прохладный бла Майский шахарлада орамла жангыртылып бошалгандыла. Нальчик, Бахсан шахарлада, Бахсан, Урван, Элбрус, Черек эмда Терк районлада жолланы бир-бир жерлеринде асфальт алышындырылганды.

Кенгешде дагъыда «Шёндюгю шахар болумну къурау» федерал программа жашауда къалай бардырылганына кыралганды. Бююнлюкде республиканы бир жолгъа 32 муниципал къураулуунда 28 майдан, 145 арбаз тапландырыла турадыла. Ол санда Нальчикде «Александровка» тийреледе терек бахчаны, Къырал концерт залны аллында май-

данны, Бахсанда солуу паркны, республиканы башха эллеринде бла шахарларында талай объектни айбатландырыу жаны бла ишле бардырыладыла.

Ахырында 2019 жылгъа белгиленген жумушланы заманында тамаланырлары жалчытыргъа, аланы качестволарына контрольно кючлендирирге деп аллай борч салынганды.



**Къабарты-Малкъар
Республиканы
Парламентини алтынчы
чакъырылыуна
депутатла айырыу**

2019 жылны 8 сентябри

**Къабарты-Малкъар Республиканы
Башчысыны къуллугъун болжаллы халда
толтурган К.В.Кокковну Къурман байрам бла
АЛГЫШЛАУУ**

Къабарты-Малкъарны муслийманларын Къурман байрам бла жюрегимден къызыу алгышлаймы!

Бу кюн дин ахлуланы барысына да бек сыйлыладан бириди. Ол огурулу къыгъа бла тюзлюкге, жюрек халаллыкъга бла намыслыкъга, жандаурулу къыгъа бла бир бирге хурмет этиуге табындырады. Исламгъа эмда битеу тёрели динлеге тёрели болган ол огурулу ниетлеге таяныу бизни кеп миллетлени келечилерине, тюрлю-тюрлю динлени тутханлагъа ёз юйлерин болуп къалган республикабызгъа

бек улуу магъаныны тутады. Бююнлюкде Къабарты-Малкъарны муслийман жамауаты, исламны керти хазналарына кертичи бола, халкыны сезимин къурау къыгъа, аны ниет жаны бла байыкландырыу къыгъа улуу къыйын салып, республикада мамырлыкыны бла келишиулюкню кючлендириуге айтып айтмазча магъаналы юлюш къошады.

Бу жарыкъ кюн Къабарты-Малкъарны битеу жамауатына алгыш эте, кийик саулу къыгъа, насып, бар игиликле, ырахатлыкъ тежерге сюеме.

Къарау

Казбек КОКОВ: Асламлы спортну айнытмай, саулу къыгъа миллетни къурау амал жокъду

КъМР-ни Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтурган **Казбек Кокков** Нальчикде Сабий стадионну жокълагъанды. Ол ары барыны аллында, Физкультурачыны кюнине аталып, футболдан, теннисден, женгил атлетикадан бла спорт гимнастикадан эришиуле ётгенди. Республиканы оноучусу тренерле, жаш спортчула, аланы атаналары бла да ушакъ этгенди, учрежденияны онглары не халда болгъанларын, ишлеп турган секцияларын да кёргенди. Мында олимпиадалы резервни эки школ барды, алагда юч мингден артыкъ сабий жюриюйдю (6-18-жыллыкъыла).



Сабий стадион республикалы, регионла аралы эмда битеуроссей турнирле бийик даражада бардырылган майданга айланганды. Анда халкъла аралы классы усталаны - Россейни, Европаны бла дуняны чемпион-

ларын бла призёрларын - хазырлайдыла. Бююнлюкде Къабарты-Малкъардан 141 спортчу къыралны юниор, жаш тёлю эмда абадан жыйымдыкъ командаларыны къаумларына киреидиле, 1200-ден аслам адам тюрлю-тюрлю

даражалы атлагъа, ол санда Россейни спортну эмда халкъла аралы класслы усталарына кандидатлагъа бла спортну усталарына тийишли болурча мардаланы толтургандыла.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Къурулуш

Эрттеден сакъланган майдан

Былымны ортасында, алгын совхозну гаражлары болуучу жерде, футбол майданны къурулушу башланганды. Ол мында жашагъан сабийле бла жаш тёлюге улуу къууанчладан бириди. Биз Элбрус районну спорт комитетини таматасы Жаппулары Магометге сёлешип, аланы юсюнден толуракъ хапар соргъанбыз.

- Майдан «Къабарты-Малкъарда физкультураны бла спортну айныту» деген къырал программаны чеклеринде ишленеди. ДР, республиканы бирси жерлериндеча, бар стандартлагъа келиширикди

- улулугъу 108x72 метрге жетерикди, жалган кырдык бла жабыллыкъды эм тегерегинде да топ тышына учмазча аула тартыллыкъдыла.

Бююнлюкде сегиз энчи техника ишлейди, эски объектни бузуп, мурдуруна таш, юзmez къюп хазырлай турадыла. Битеу ишлени жер-жерли администрация кесини кючю бла бардырады. Къалган жумушлагъа субсидия хайырланылыкъды. Майдан быйыл октябрь айгъа битерге керекди.

МАГОМЕТЛАНЫ
Сулейман.

Казбек КОКОВ: Асламлы спортну айнытмай, саулукълу миллетни кърар амал жокъду

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Спортчуланы асламысы биринчи атламларын Сабий стадионда этгендиде. Анда болгъан онгла бюгюнлюкде толусунлай хайырландыла. Спорт секциягъа жюригенлени кепден-кеп бола барадыла. Быйыл объектлени санын ёсдюремей боллук тийюлдю, аланы филиалла-

рын Къабарты-Малкъарны районларында къраруна да онгларына къраргъа керекди, дегенди республиканы оноучусу.

«Россейни Президенти Владимир Путин миллет проектлени бек магъаналыларын белгилегенди. Аладан бири – физкультураны бла спортну айнытуду. Ол муратда Къабарты-Малкъарда «Спорт

– жашуа мардача» деген регион программаны чеклеринде жангы спорт комплексле эмда майданла ишленедиле.

Биз баш борчларыбыздан бирине саулукълу миллетни къраруна санайбыз. Аны уа асламлы спортну кючлендирмей, республиканы жамауатын, бек алгъа уа ёспт келген тёлнюн, физкультура эм спорт бла кюреширге кёл-

лендирир ючюн, битеу керек онгла кърарамал толтурур амал жокъду», – деп айырып айтханды Казбек Кокков.

Тюбешиюну эсеплерине кере талай жумушну тамамларгъа белгиленгенди, ол санда жараула этилген отулану кёбейтирге, эки гитче футбол майданны баш кытыларын жангыртгъа, объектлени техника керекле

бла жалчытыргъа, энтта да бир теннис корт ачаргъа, жаш спортчула тышында эришуу-леге кытышыр ючюн, алагъа ахча болушлук этерге кереклиси эсгертилгенди.

Ахырында Казбек Кокков тренерлеге эмда ала юйретген жашчыклагъа бла кызычыклагъа келир турнирледе хорламла, саулай спортда уа бийик жетишимле тежегенди.

КЪМР-НИ БАШЧЫСЫНЫ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ПРЕСС-СЛУЖБАСЫ.

ИШЧИ ЖОЛООУЧЛУКЪ

Регионну оноучусу Терк районда агропромышленность комплексни къраруу онглары бла шагъарейленгенди

Тюнене КЪМР-ни Башчысыны кълугъун болжаллы халда толтургъан Казбек Кокков иш бла Терк районда болгъанды эмда Интернациональное элде уллу элли-фермер мюлкню мурдорунда эт эмда сют чыгаруу, сабанчылыкъ жаны бла агропромышленность комплексни къраруу онглары бла шагъарейленгенди.

Бюгюнлюкде ол эл мюлк кърмалы малла тутады, мирзеулук эмда мирзеу-кюдору битимле ёсдюредди. Аны жюзден артык саулугъан ийнеги

барды. Таза сютню районну билим беруу учреждениялагъа берип туруу жаны бла иши да тап къралгъанды. Быйыл а ишни асламысын роботла тамамлагъан ферманы кърарулушуна субсидияла алып мурат бла федерал конкурса кытышады.

Терекде регионну оноучусу 1-чи номерли лицейде эм гитчелеге 40 жери болгъан махкемени кърарулушу кылай баргъанына кырагъанды. Жангы мекем хайырландыргъа берилсе, сабий садха жюригенле гитчеликден айны-

уу программасына юйренгенлери бла кълмай, керек болгъан заманда специалистлени айтханлары бла ала ны саулукъларына медицина эмда массаж кабинетледе, ЛФК-ни залларында, физиотерапия эмда фитобром отулада бакъдырыллыкъды. Диспансер эсепде тургъан балачыклагъа кюндюз турурча энчи санатор къраруу къралгъанды.

КЪМР-НИ БАШЧЫСЫНЫ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ПРЕСС-СЛУЖБАСЫ.

ЭКОНОМИКА

Кувейт бла байламлыкъланы жарашдыра

РФ-ни Шимал Кавказны ишлери жаны бла министерствосуну регионла аралы байламлыкъла подкомиссиясыны бу кюнде Москвада бардырылгъан кенешине Къабарты-Малкъарны экономиканы айнытыу министрени орунбасары Ольга Белецкая да кытышханды. Жыйылууда Кувейт кырал бла байламлыкъла къраруу юсюнден сёлешгендиле.

Ол санда бизде субъектледе чыгарылгъан продукцияны ары экспортну кёбейтиу амалланы, регионлада проектлени тамамлаула тыш кыралладан инвестицияла бла себеплик этиуню юсюнден да. Арада туризм, культура, илму, билим беруу эм башха бёлюмледе байламлыкъланы кючлендирюге да бийик магъана берилгенди.

Министерствода айтханларына кере,



Къабарты-Малкъаргъа Кувейт бла агропромышленность комплексде, туризмде эмда промышленностьда байламлыкъла бютюн хайыры боллукъдула.

Эл мюлк

Харбызланы жыйыу кыстау барады



Терк районда харбызланы жыйып башлагъандыла. Быйыл аланы Урожайное, Дейское, Плановское эм Интернациональное элдеде 150 гектардан аслам жерде ёсдюргендиле.

Жерчиликде кърмашханланы сынамларыны эмда жангы амалла сингдирилгенлерини хайырындан урлукъну апрельни ал кюндеринде окуна салгъандыла. Жай къргъакъ болгъаны-

на да кърарамай, бюгюнлюкде бир гектардан 50 тонна тирлик алынады.

Мында харбызла эртте бишедиле, экология жаны бла таза кёгетлени татымлары да игиди. Узакъ кюз артына дери ала бизни кърарандыргъанлай турлукъдула.

КЪМР-НИ БАШЧЫСЫНЫ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ПРЕСС-СЛУЖБАСЫ.

БИЛДИРИУ

Кёрмюч бек сейир болургъа ушайды

Быйыл 18 сентябрьде Ставропольда «АгроЮГ 2019» деген кёрмюч ачыллыкъды. Анга Россейни регионлары эмда тыш кыралла, ол санда Кытай, Индия, Бирикген Араблы Эмиратла, Тюрк Республика, Иран да, кытышыркыдыла. Анда ЕвроХим, БиоТехнология, РОМАКС, Рисагромаш, «ЭЛЕКС+, ТехноНИКЕЛЬ, ЭЛА Контейнер эм башха компанияланы ишлеу

амаллары эмда жангы башламчылыклары бла шагъарейленирге боллукъду.

Бюгюнлюкде окуна кёрмючге юч жюзден артык компания кытышыргъа сюйгенлерин билдиргендиле. Анга заякала ондан ары алынадыла, аланы берир ючюн <http://www.forumagroyug.com/> интернет сайта регистрацяны ётерге керекди.

Машук-2019

Форумчуланы кёп иги тюрлениуле сакълайдыла

Бюгюн Шимал Кавказны жаш тёлсюню «Машук-2019» форуму ишин башлайды. Ол быйыл онунчу кере бардырылады. Жыйылууну пресс-службасындан билдиргенлерине кере, анга кытышыргъа сюйгенлерин 5 мингден аслам адам билдиргенди, аладан а регионну битеу субъектлеринден эмда Россейни башха жерлеринден бла тыш кыралладан 3 минг жаш бла кызы сайланганды.

Бу юбилей жылда жаш тёлсюню жыйылууну бютюн сейир, кыйматлы эмда магъаналы этерге белгиленди. Аны башха жылладан энчилиги – бир тематика бла чекленип кыаллык тийюлдю. Форумну девизи да кёп магъаналыды, кыралыбызны жаш тёлсюню кёп тюрлюлюгюн ачыклайды – «Россейни юсюнден! Сени юсюнден!».

Форумну ишин бардырыу амалла да тюрленгендиле. Аны кый, энди «Машук» алгъынча юч сменнге угъай, ючге бёлюнюлдю. Биринчи смен 9 августдан 16-сына дери барлыкъды. Кеси да бизнесге, айныу атламлагъа, технологиялагъа жораланыркыды. 16-23 августда экинчи смен ётерикди. Аны кезиунде сёз медианы, шухлукъну, огъурлулукъну, шахарланы юслеринден барлыкъды. Жангы ючюнчу смен – «Я лидер» – жамаут биригиулени башчыларын, конкурсланы алчыларын, тири студентлени, журналистлени, блогерлени бирикдиреди.

Форумну магъаналы кесеги – проектлени къроруула – да сакъланыркыды. Алгъын жылладача, машукчула башламчылыкъларын грантлагъа кёрюзтюрюкдюле. Конкурсну ахча ёлчеми да ёсгенди. Ол биринчи кере 100 миллион сомдан озгъанды. Алай бек башы – «Машук» форумну шухлукъ байламлыкъла, чыгармачы жангылыкъла эмда унутулмазлыкъ тюбешиюле байыкъландырыллыкъдыла.

ЮСЮПЛАНЫ Галина.

Оноулашы

Таза сууну тапдырырга кыйгыра

Къабарты-Малкъарны энергетика, тарифле эмда жашау журтлагъа надзор этиу министри **Ирина Безникова** ведомствону правленини кенгешин бардырганды бу күнледе. Анда суу бла жалчытуу бла байламлы талай жумушка къаралганды, деп билдиргендиле министрстводан.

Биринчиден, Прохладный шахарда спорт-саулукъландыруу араны «Прохладненский» муниципал предприятия таза суу бла жалчытхан инфраструктурасына кышар ючюн кваллай бир ахча төлерге керекли-

син тохташдыргандыла. Ызы бла Аушигерде ишин бардыргъан «Черексервис» унитар предприятияны сууу къ суу эмда канализация сфералада производстволу программасын къабыл этгендиле. Анга кере хайырланыучула бир кубометр суу ючюн 10,2 сом төлерикдиле (НДС-ны санамай). Канализация ючюн а хар кубометрге 8,25 сом берирге тошерикди.

Тарифле бары да министрствону интернет-сайтында басмаланырыкъдыла.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.



АНГЫЛАТЫУ УШАКЪ

Къонакъбайлыкъ кёргюзтюгюз, бир бирни сыйлагъыз, тилекле этигиз

11 августда дуня башында битеу муслиманла да исламда бек маъганалы байрамладан бирин - Къурманны белгилейдиле. Жыл сайын да Ибрагим файгъамбарны ызындан ислам дин ахлула мал соядыла. Бу ишни баш маъанасы – Аллахха бойсууу, анга табынуу, баш уруу, ийнаныу.

Къурман инсанни ич дунясы ариуланнганыны, журегинде таза ниетле хорлагъаныны, игиликни, мамырлыкъны белгисиди. Ол аны халаллыгын, журек жумушаклыгын, адеп-кылыкъ жаны бла даражасын кёргюзтеди, динни маъанасын ангыларгъа, бизни Жаратханнга сиймеклигибизни билдирирге болушады.

Бу сыйлы байрамны къалай ётдюрюрге кереклисини юсюнден «Ислам в Евразии» газетни баш редактору, Аль-Азхар университетде окуп келген Аккайланы Хасим хажи ангылатады:

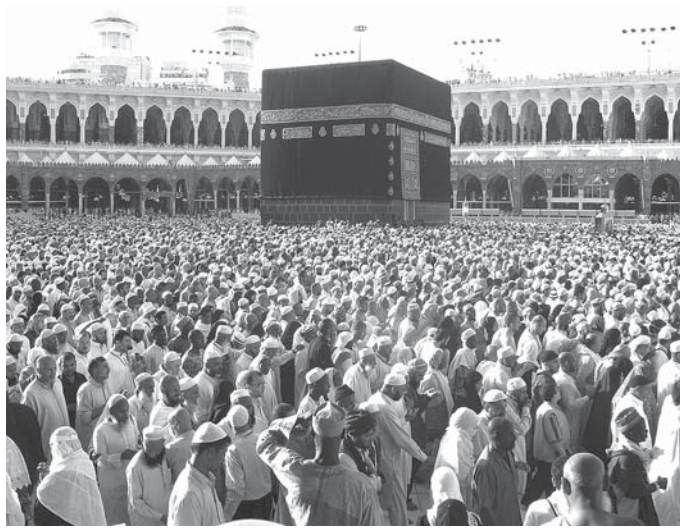
Исламда Ораза бла Къурман эки уллу байрамдыла да, алагъа къууанч бла туберге, бир бирге къонакъгъа барырга, алгъышларгъа, къууаныргъа, тилекле этерге тийишлиди. Хар юйде да къурман этден ашла бла хант столла да къураладыла. Ол күн межгитледе гъайыт намаз окулады, иймамла Къурманны маъанасыны юсюнден айтадыла.

Болсада байрамны жорукълары бла байламлы соруула кеп болуучудула. Биринчиден, къаллай малны сояргъа жарайды дегенле бардыла. Бек алгъа ол шерият муслиманлагъа ашаргъа эркин этилген, юйде багъылган малды: къой, эчки, ийнек, бугъа, тюе.

Къуранда былай жазылыпды: «... Аллахдан тилек эт да, малны сой...» Хадиследе айтылганыча, Мухаммад файгъамбар (Аллахны саламы анга болсун) эки акъ (къолан) къойну этген эди къурман. «Мен файгъамбар эки акъ къойну сойгъанын кёргенме. Ол Аллахдан тилекле этип, аланы жанларындан жатдырып, бир аягын къабыргъасына салып, боюнларын кеси тартханды», - деп жазылады хадиследе.

Къой, эчки биржыллыкъ болургъа тийишлидиле, алай алгъайлыкъ токълуну сояргъа да эркин этиледди. Тууарны юсюнден айтханда уа, анга эки жылдан кёбюрек болургъа керекди. Аны жети адамгъа атап сояргъа жарагъанын биле болурсуз. Къойну бла эчкини уа – биреуленнге.

Мухаммад файгъамбар сокъур (бир кёзюне окууна), акъсакъ, аруулу эмда арыкъ малны къурман этерге жарамайды, дегенди. Алай малны сатып алгъандан сора аны юсюнде биз санагъан къыяуланы кёрсегиз, алышындырырга неда башхасын



алырга кереклиси жокъду. Къурман юйюрге саулай этилтирге да боллукъду. Аны юсюнден быллай хадис барды, аны Аиша белгили этгенди: «Файгъамбар къурман малны къабыргъасына салып, Аллахны аты бла быллай тилек этгенди: «Я Аллах, Мухаммаддан, аны юйюрюнден эмда жамауатындан къурман малны къабыл эт».

Файгъамбарны хадислеринде айтылганыча, малны сол къабыргъасына салып, аны Мекканы жанына бурургъа керекди. Къурман малны сойгъан адам аягын аны къабыргъасына салып, Аллахдан аны къабыл кёрюрюн тилейди. Былайда бир затны эсертирге сюеме: малны аллында бичакъны билерге неда аны къатында башха малланы сояргъа жарамайды.

Къурман малны ёнкючге сатып алырга эркин этиледди, жаланда борчугъузну узакъ болжалгъа созмай төлеяллыкъ эсегиз. Аны терисин сатаргъа жарамайды, са-

дакъагъа неда къолайсыз адамгъа болушлукъгъа берирге тийишлиди.

Жолоучу бу ишден эркин этилемиди деп сорганла да бардыла. Алай алимле бу соруугъа бирча жууап бермейдиле. Болсада аланы асламыны айтханларына кере, юйюнден узакъда болган муслиман къурманны борчундан эркин этилмейди, аны толтургъа онгу бар эсе.

Къурманны гъайыт намаздан сора юч кюнню ичинде сояргъа жарайды.

Къурман малны соярыкъ адам Зуль-Хиджа айны (быйыл ол 2 августда башланганды) биринчи он кюнюнде чачын неда тырнакъларын къыркъмаса игиди. Аны юсюнден да хадиследе айтылады.

Этни жаламда муслиманлагъа юлеширге керекди деген оюм да барды. Алай алимлени асламы исламгъа къажу болмагъан, дин бла уруш бардырмагъан адамлагъа юлюш чыгарыуу дурус кёредиле. Аны юсюнден Къуранда быллай сёзле бардыла: «Аллах сизни бла дин ючюн урушмагъанлагъа, юйюгден къыстамагъанлагъа иги кёзден къараргъа эркин этеди. Кертиди, Аллах тюзлюкню излегенлени сюеди».

Ёлген адамгъа къурман этиуню юсюнден да айтайым. Ол а анга къурман этилирин осуят этген эсе, жууукълары аны толтургъа борчлудула. Дагъыда малны сойгъанда, Аллахдан юйюрю ючюн тилек этип, ёлгенлени да сагъыныргъа боллукъду: «О Аллах, бу къурман малны юйюрюмю - сауланы, ёлгенлени атларындан да къабыл кёр».

Къурман байрам Меккагъа хаж къылынуу бир бёлюмюду. Ол Мина ёзенде Зуль-Хиджа айны 10 эм 12 кюнюнде белгиленди эмда 3-4 кюнню барды. Алай битеу муслиманланы да Меккагъа барып, байрамны исламда бек сыйлы жерледе белгилерге, къурман малны анда сояргъа онглары жокъду. Аны ючюн а бу төрени жашагъан жерибизде толтургъа, байрамны юйюбюзде белгилерге да боллукъду.

Зуль-Хиджа айны биринчи тогъуз кюнюнде ораза тутуу Аллах суйген ишледен бириди. Бютюнда уа Арафа кюнде (Зуль-Хиджаны 9-чу кюнюнде - 10 августда) оразаны маъанасы уллуду. Ол күн хаж къылында болгъан дин къарындашла, Арафа тауну тийресинде жыйылып, гюняхлары кечилирин тилейдиле. Тауда сюелиу хаж къылынуу ахыр эм баш маъганалы жоругъуду.

Алайды да, хурметли дин къарындашларым бла эгечлерим, барыгъызын да бу сыйлы байрам бла алгъышлайма. Аллах этген ахшы ишлеригизни сууаплылыгын кёбейтсин, тилеклеригиз, къурмангъызы да къабыл болсунла! Байрам бютюн къууанчлы халда ётер ючюн бир биргизге къонакъгъа барыгъыз, алгъышлагъыз, сыйлагъыз, Аллахдан тилекле этигиз, анга табыныгъыз.

ТИКАЛАНЫ Фатима
жазып алгъанды.

11 АВГУСТ - КЪУРУЛУШЧУНУ КЮНЮ

Ишлерин тынгылы бардыра, сёзлерине ие бола

Арт жыллада Нальчикде жангы мекамла кёп ишленди. Киров орам бла Ленин проспект бирге къошулган жердегиле уа узакдан окыуна ариу кёрюнедиле. Алайда асламысы жашау журтладыла. Араларында 1224 окыу жери болган орта билим берген мектеп да барды.

Аны къурулушун «Ассо» общество бардырады. Анга оноу этген Насталаны Алий-Солтанды. Къурулуш участканы таматасы уа Этезланы Русланды. Ол бу иште уллу сынау болган специалистди.

Алгъаракъда, анга жолугуп, объектде халны юсюнден



Андрей Яковенко.

соргъан эдим. Ол айтханнга кёре, мында ишле былтыр башлангандыла. Жангы жылгъа уа мектеп хайырланлыргъа берилерге керекди. Аны ючюн къурулушчула къадалып кюрешедиле.

Бююнлюкге къалау ишле бошалгандыла, чыракъ ызла тартылгандыла, ичинде сюртю-боюу жумушла да таусулгандыла. Шёндю мектепни къабыргъалары тыш къыралдан керттирилген кирпич бла айбатлана турадыла. Бир жаны - сары, экинчиси мор боялудула. Ол жумушлары уста къалаучула бардырадыла. Аланы араларында



Нёгерланы Хасан, Узыкъланы Альберт бла Аслан.

Ара шахарыбызны жолларында тарлыкъ азайырыкъды, къоркъуусузлукъ жалчытылынырыкъды

Нальчикде «Южный» эмда «Северный» автовокзалла кёп бармай хайырланлыргъа берилдикдиле. Бу объектле тындырылсала, пассажир автотранспортну аслам кесеги шахаргъа кирмей жюрюрюкдю. Ол а муниципалитетни жолларында болумну игилендирирге, къоркъуусузлукъну жал-

ны къурулушун Чатдаланы Марат башчылыкъ этген «Паритет» подряд организация бардырады. Объект саулай тёрт гектар чакълы жерни алады, кеси да эки къатлыды. Бир кюннге мында он минг адамны жумушларына къарарча онгла къураллыкъдыла. Вокзалдан 88 маршрут башланырыкъды. Аны

лифт кётюрлюкдю. Аладан бири ара залда сакъатла арбачыкъларындан тюшмей минерчады. Хар этажда (2342 эм 2240 квадрат метрде) сатыу-алыу тюкеникпе, аптекала, ашхана, офисле эмда башха объектле ишлерикдиле. «Мында аналагъа бла сабийлеге энчи отоула, водителле солурча да жерле, медицина пункт эмда башха бёлкомле боллукъдула», - дегенди Улбаш улу.

Прораб айтханнга кёре, объектни ичинде, тышында да ишле комплекс халда бардырылдыла. Ончю-ончёрт бригада эмда иги кесек энчи техника графикден кеч къалмаз ючюн къыстау къармашадыла. Алагъа иш хакълары кюн кюню бла төленеди. Къурулуш материалланы кёбюсю республиканы ичинден ташылады.

Биз барган кезиуде вокзалда ишлени асламысы тамамланылып эдиле. Шёндю къурулушчула аны ичинде сюртю-боюу жумушла бла кюрешедиле, талкаланы жарашдырадыла, отоулары хазырлайдыла. Ала тындырылгандан сора

чыракъла, торлю-торлю оборудование эмда энчи техника орнатыллыкъдыла. Ол санда камерала, турникетле, къоркъуусузлукъну жалчытхан апаратура да салынырыкъдыла.

Арбазны юч минг квадрат метринден артыкъ жерине таш салынырыкъды. Бу ишни да бир ыйыкъдан эбине жетдирирге мурат этиледи. Машинала турган жерни, адамла жюрюген жолланы да мурдорун хазырлап, жууукъ заманда 11-12 минг кубометр асфальт саллыкъдыла. Ол иш да бу айны жыйырма бешинчисинден кеч къалмай тындырыллыкъды.

Улбашланы Къыралбий дагыда комплексни тегерегинде хуна салынырыгъын, контроль пункта да боллукъларын айтханды. Аны къатында, Шалушкагъа барган жолну жанында, тёрт уллу сатыу-алыу тюкен ишлене турады. Аланы да терезелерин, эшиклерин салып, тыш къабыргъларын сюртюп эмда бояп кюрешедиле.

Вокзалны къурулушунда республиканы элдеринден иги кесек бригада къармашады. Аладан



Улбашланы Къыралбий.

бирине бабугентчи жаш Бёзюланы Ахмат башчылыкъ этеди. Ала мекамны тыш къабыргъларын композит материала бла тышлай турадыла. Ол айтханнга кёре, ишлери чырмаусуз барды, материал кереклиси тенгли барды, айлыкъ да заманында төленеди. Биргесине къоншулары Аттоланы Азнар, Холаханланы Шамил бла Ислам эм Глашланы Юсюп да кюрешедиле. Ала жети минг квадрат метрде къол усталыкъларын кёргозтор муратлыдыла.

«Къоркъуусуз эмда тынгылы автомобиль жолла» къырал проектни чеклеринде уа Каменка-Шалушка трассадан вокзал таба барган жолгъа (829 метр) специалистле асфальт жая турадыла. Комплексде ишле алыкъа кёп эселе да, аны быыйл 1-чи сентябрьде къууанчы халда ачар мурат барды.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.
Суратла авторнудула



Чочуйланы Мурат бла Калимханов Валера.



Чабдарланы Алик бла Малик.

чытыргъа да себеплик этерикди.

Биз «Северныйде» иш къалай баргъаны бла шагъарейленер муратда прораб Улбашланы Къыралбий бла тобешгенбиз. Ол айтханнга кёре, вокзал-

кесини котельнясы, ток бла жалчытхан подстанциясы да барды.

Бююнлюкге анда ток, газ, суу ызла, хауа жюрюрча система да орнатылгандыла. Экинчи этажгъа адамланы юч



- Магомед, баям, Физкультурачыны кюннөн хар адамны байрамына санаргъа болукъду?

- Сёзсюз. Бизни районда физкультура бла спорт не заманда да сыйлы, энчи жерни алгъандыла, аны бла башха башха жыл санда болгъан адамла корешедиле. Бирле кеслерини саулукъларын кючлер ючюн, бирсиле, кеслерин чыныккъдырып, эришуде бийик жетишимлеге жетер ючюн. Къалай-алай болса да, борч салып, анга итиную ол ахшыды.

- Кёпмюджюле бюгюнлюкде районда физкультура бла спортха алланганла?

- Биз бу жанына не къадар кёп адамны къошаргъа излейбиз. Эм алгъа уа сабийлени бла жаш тёлнюно. Бюгюнлюкде спорт секциялагъа жюриогенлени, кеслери алларына спорт бла корешгенлени, физкультура-асламлы тубешилеге къатышханлай турганланы саны жети минг адамгъа жетеди.

- Жамауатны саулугъун кючлерча эмда спортчула бийик кёрумдюлеге жетерча къаллай онгарлыгъыз барды?

- Бизни спорт къолайлыгъыбыз тарыгъырча туюнлюду. В.А. Губанов атлы «Геолог» спорт-саулукъ кючлеу комплексде спортну бир ненча тюрлюсю бла кореширге амалла бардыла: волейбол, баскетбол неда мини-футбол, бокс, ауур атлетика, каратэ, спорт гимнастика. Оборудованисы да иги болгъан тренажёр зал ишлейди, фитнес бла кореширча онгла къуралгандыла. Сауна, медицина кабинетле болгъанлары да бек магъаналыды, мында, спорт жарауладан сора, кеси кесинге келирге жарайды.

Андан сора да, стадиону бла «Баксан» спорткомплекс ишлейди, анда качествену футбол майдан, волейбол эм баскетбол ойнарча башха тийишли жерле да бардыла. Шахарны жамауаты велосипедледе, самокатлада, роликледе учарча,

сабийле жубанырча эркин майданыбызны да бек жаратады. Юйретюу-жарау кюрешлеге эмда грек-рим тутушудан район эришуде деп Къулийланы Къайсын атлы Маданият юнюно спортзалын хайырланы учубуз. Сабийле билим беруу мажмелени спортзалларында физкультура, спорт бла да корешедиле.

Дата

«Бизни районда спорт къачан да энчи жерни алгъанды»

Шабат кюн, 10 августда, къыралыбызда Физкультурачыны кюню белгиленеди. Белгилесича, бу иш адамны жашауунда магъаналы жерни алады, ол ётюр, тири болургъа себеплик этеди, кесини къарууна базынырга юйретеди. Бек башы уа - саулукъну кючлейди. Ол дата бла байрамлы Элбрус районну спорткомитетини председатели, КъМР-ни физический культурачыны бла спортну сыйлы ишчиси, Россияни сыйлы тренери Жаппуланы Магомед бла ушакъ бардыргъанбыз.

- Мен билгенге кёре, ахыр жыллада физкультура эм спорт бла кюреширча онгла элдеде да къуралгандыла?

- Хау, ол алайды. Кёнделенде, кёп жылладан бери ишлеген спорт шокдан сора да, энди оюн эм тренажёр заллары болгъан спорткомплекс барды. Эллик жалаанда бокс бла угъай, спортну оюн тюрлюлери бла да корешаллыккъдыла, саулукъларын да кючлеяллыккъдыла.

Элдеде грек-рим тутушуу, бокс, ауур атлетика бла тири кюрешедиле, футбол ойнарча мини-майданла жарашдырылгандыла. Тырнауузну бир ненча микрорайонунда эмда къауум элде КъМР-ни Спорт министрствосуну билекиги бла орамда тренажёрла, швед къабыргъала, теннис столла салынгандыла, ала хар кимге да ачыккъдыла. Элбрус тийресин да унутургъа жарамайды, анда сабийле тау-лыжа

тийрели тау-лыжа школа да ишлейдиле.

Битеу да бирге алып айтханда, спортну башха-башха тюрлюлеринден онеки бёлном. Алада 1700 сабий бла абадан спортчудан артыгы кеслерин сынаидыла. Саулай айтханда, физкультура-асламлы иш бла биз битеуно билим берген организациялада беш мингден артыкъ шолчуну, шолгъа дери алты мажмемеде юйренгенлени, андан сора да Элбрусда регион колледжни студенттерин жыйышдырабыз.

Хайырлылыгыны юсюнден а къаллай бир даражалы эришудеде бизни спортчула алчыла болгъанларына кёре сюзерге тийишлиди. Олимпиада оюнланы эки призёрубуз барды, дуняны чемпионолары, рекордсменлери, Европаны бла Россияни чемпионолары, Къыралны кубогунда, халкъла аралы, битеуроссей турнирледе хорлагъанла. Спортну эки

сыйлы устасы хазырланганды, спортну оналты халкъла аралы даражалы мастерлери, спортну эллиден артыкъ мастерлери да.

Ауур атлетчиле Аккайлары Хаджимурат, Созайлары Мухаммат, Василий Половиников, Рагнета Карданова, Аслан Бидеев, Геккиланы Таукъан, Сабанчиланы Мартин, Дмитрий

рим тутушуу), Сергей Криваковский (карате) Россия Федерацияны сыйлы тренерлеридиле. Бирсиле да жетишимли ишлейдиле десем, ётюрюк болукъ туюнлюду.

- Бусагъатлада районда кёп эришуде эмда спорт-асламлы тубешилеге бардырыладыла, ол а физкультураны бла спортну даражаларыны ёсюоуне себепликди.

- Хау, жыл сайын Тырнауузда студентлени спорт союзларыны боксдан биринчилиги, грек-рим тутушудан бла боксдан битеуроссей турнирле бардырыладыла, ала спортну бу тюрлюлеринде кеслерини белгили ызларын кёйгъан адамлагъа жораланып къураладыла. Район, республикалы эм региона аралы даражада башха эришуде, окъуучулары спартакиадалары, «Урунуугъа бла къорууланыугъа хазырма» физкультура-спорт комплексини битеуроссей фестивалы бардырыладыла.

Жашла бла къызла «ГТО» нормативлени бередила. Ахшы эсепле кёргозген жаш адамла республикалы эришудеде къатышадыла. ДОСААФ-ны жер-жерли бёлному аскер комиссариат бла бирлешип аскерге чакъырлыргъа жете келгенлени эмда аскерге чакъырлыргъа заманлары жетгенлени спартакиадаларын къурайдыла. Спортну ол туюшюу-прикладной тюрлюлеринден республикалы эришудеде къатышырча район къауумла жыйыладыла.

-Физкультурачыны кюннөнде жерлешеригизге не зат тежерик эдигиз?

- Аланы барын да байрам бла алгъышларгъа сюеме. Физкультура, спорт бла да тири кюрешсинле, ол саулукълу, тири жашауну себебиди. Спортчуларыбызгъа бла аланы юйретгенлеге уа жангы жетишимле тежейме.

Ушакъны **ТЕМИРЛАНЫ Анатолий** бардыргъанды.



Петров, Саракаланы Расул, Дмитрий Фомичёв, классик-гёжефле Заур Курамагомедов, Аскер Апшев, Башийланы Махмуд, бел баулада тутушхан Будайланы Бузжигит, карате-чиле Аслан Губашев, Руслан Сижажев, Уяналаны Аслан, Антон Чурюковский, Аслан Кокаев, Рустам Нахушев, Тебуланы Мырза-Бек, боксчу Къумыкланы Юсюп. Чемпионоларыбыздан юлго алып, даражалы эришудеде районну, республиканы атын айтдыргъан аслам жаш спортчуну да сагъыныргъа болукъду былайда.

- Жетишимлеге кёре, районда тренерле да бийик даражада ишлейдиле дерчамыды?

- Окъутуу-жарау ишни алдымышха жууукъ юйретичюу бардырады, аланы асламысыны тийишли квалификациялары бла урунуу сынамылары барды. Маккаланы Махти (ауур атлетика), Локиланы Юрий, Байзуллаланы Магомед (грек-

ЭСЕПЛЕ

Тыш къыралмыла бизни университетни бек излейдиле

Бюгюнлюкде Къабарты-Малкъар къырал университетни Халкъла аралы билим беруиуну бийик школу хазырлауу бёлномде кезиюно окъуу жылны эсеплерин чыгъаргъанды. Аны кезиюнде тыш къыраллы абитуриентлеге деп бардырылган предмет олимпиадалада хорлагъанла да сауыалангандыла.

Озгъан окъуу жылда сагъынылган бёлномно жюз адам

таусханды эмда ала къайсы вузгъа кирирге сюйгенлерин сайлагъандыла. Сексенден асламысы КъМКУ-да билим алыргъа излегенлерин айтхандыла. Ол шарт а университетде окъутууну качествену даражасыны ышаныды. Нек дегенде ала хазырлауу курсланы мында ётгенликге, Россияде къайсы вузну да сайларгъа эркиндиле.

Эсгерте кетейик, хазыр-

лау курсла бир жылгъа созуладыла эмда алада төрт ыздан - медицина-биология, инженер-техника, гуманитар эмда экономика - дерсле бериледиле. Тыш къыралладан келгенле, сайлагъан усталыкъларына тийишлиликде төрт дисциплинаны окъуйдула. Бу жаны бла жууаплы кафедра биологиядан, химиядан, физикадан, математикадан, информатикадан, орус литературадан, тарыхдан эмда обществознаниядан билим беруу процессни къурайды.

Бу кюнледе озгъан къууанчы жыйылыуда уа ВШМО-ну подготовка бёлномно таусханланы вузгъа дери хазырлауу жаны бла проректор Артур Кажаров алгъышлагъанды. Ол тыш къыраллы абитуриентлени Россияни бийик билим берген окъуу учрежденияларында халгъа туюшондюрюно магъанасын чертгенди. Сагъынылган бёлномде урунган преподавательлеге уа энчи ыспас этип, аланы профессионал ышанларыны хайыры бла бизни универси-



тетге тышандан келип окъургъа сюйгенлени саны аслам бола баргъанын белгилегенди. Аланы башха къыраллы маданиятына, адет-тёресине, тилине, билим беруу процессини къалай къуралгъанына туюшондюрген тынч болмагъанын эсгертгенди. Андан сора да, мында окъургъа излегенлери бла бирча аланы арасында къуруда «бешле» алгъанла да кёбейгенлерин айтып, аны

да ахшы шартха санагъанды. Тыш къыралланы келечилерин дагъдыла кёпле алгъышлагъандыла. Алагъа шагъатлыкъ къагъытла, грамотала да берилгендиле. Къонакъла да, ыразылыкъларын билдирип, ёз миллетлерини культураанын ачыккълагъан теспеулден бла жырладан концерт къурагъандыла.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.



ЖАНГЫ ОКЪУУ ЖЫЛНЫ АЛЛЫНДА

Жарык хал эмда ахшы умутла бла

Жангы окъуу жыл жуууклаша келеди. Баям, дерсликкелер бла жалчытууну юсюнден алгъадан айтсак, быйыл ата-анала, школланы администрациялары да бу жаны бла ырахатланыргъа ушайдыла. Алай асыры бек ийнанып къаллыгъым келмегени а жашыралмайма, нек дегенде алгын жыллада да ол алай боллукъду деп эсгертил турганды. Аны себепли заман къргозтор деримгил келеди.

Мектеплени окъуу жылгъа хазырлыкларына къайтсак, сѳз ючюн, Элбрус району Быллым элини Ахматланы Ахмат атлы шкору бюгон окъуна жашланы бла къызланы келерлерине хазырды. Жаланда ашханада бла активий залда бир кесек ууактынок жумушла къалгъандыла ансы. Бирси акълау-сюртоу ишлени уа устазла, ата-анала, сабийле да биригип этгендиле.

Эсгерте кетейик, 2020 жылда окъуу учреждениягъа 50 жыл толлукъду. Анча заманны ичинде мында бек уллу, тынгылы ремонт этилгенди дерча да тыйюл эди. Быйыл а школну директору Ахматланы Заурбек, эллиле, ата-анала, педагогга, окъучула да бирден къуанганларын жашырмайдыла. Барысы да бир ауудан район администрацияны таматасы Залихланлы Къаншаубийге ырызлыкларын да билдиргендиле.

Ол а алагъа сезилерча ырыскы бѳлѳп (608 минг сом), ол ахагъа меямны шимал жанындагъы 50 уллу терезесин алышындырыгъа онг чыкыгъанды. Андан

сора да, аны къайгырылулугъу бла эки кабинетге жангы мебель алыннганды.

Китапланы юсюнден оғарыда сагындык. Мектепни администрациясы ата-аналаны жыйып, аланы окъуу пособияланы алмазгъа чакыргъанды. Кеслеринде фондда болгъанны уа жетгенича эндиге дери да



юлешгендиле. Мындан ары уа дерсликкелер алыргъа деп бѳлѳннген ахагъа китапланы комплектерин келтирип, аланы да керекли сабийлеге берилдикле.

Бу жаны бла да быйыл школгъа танг кесек себеплик этилгенин белгилерчады. Дерсликкелге деп республиканы бюджетинден саулап да 350-ден аслам минг сом берилгенди. Ол ырыскыгъа федерал тизмедеги китапла алынырыкъдыла. Регион дерсликкелге деб а 11 минг сом бѳлѳннгенди.

Белгилегенибизча, берилген ырыскы бу школну, бирси мектеплени да окъуу пособиа бла жалчытууну 100 процентге жетдирип деп ышанабыз.

Быйыл школгъа 2012 сабий келдикди деп сакълайдыла. Аладан 28-си уа биринчи классха жюрюрюкдюле. Болсада ол кѳрундо СанПинни излемлерине

боллугъуна къууангандыла. Эсгерте кетейик, сагынылган сетевой арала «Шѳндюгюлю школ» федерал проектни, «Билим берю» миллет проектни чеклеринде эмда аланы жашауда бардырыуу бла гитче шахарланы бла эплени школларынды быйыл битеу да къыралда ачылыккъдыла. Бизни республикадан а бу проектге 27 мектеп киргенди. Айтылган райондан, Быллымны школундан сора, Кѳнделени биринчи номерли мектеби киргени да кѳплени ыразы этгенди.

Алайды да, проект окъуу учреждениялада ырыскы-техника мурдорну алышындырыгъа, жангыртугъа эмда технология, информатика, ОБЖ предметлени къыйматларын ѳсдюрюуге, кючлендириуге бурулгуду. Аны юсю бла Быллымны школун тынгылы оборудоване келдикди деп сакълап турадыла. Андан сора да, тѳрт квадрактер, 12 кючлю компьютер (онусу окъучулагъа, экиси устазлагъа) берилгендиле.

Арагъа уа эки кабинет бѳлѳнюрюкдю. Биринде сагынылган предметлендер селѳе бардырылкъдыла. Бирсинде уа соллу, медиа зонала, презентацияланы бардырырча онгла къураллыккъдыла.

Андан сора да, 2020-чы жылгъа мектеп дагъыда бир федерал программагъа «Цифровая образовательная среда» кийирилгенди. Аны чеклеринде уа мында мобил класс ачылыккъды, анга деп иги кесек шѳндюгюлю компьютер да бе-

рилликди. Дагъыда садик «Лѳгконструирование» федерал программагъа тюшгенди.

Айхай да, тынгылы оборудованяла жангыча кѳз къарамны, ишлеуно да излейдиле. Беш устаз окъутууну методикасында онлайн курсланы ѳтгендиле. Ала бийик технологияла, ол санда 3Д принтерлер, квадрактерле, кючлю компьютерле бла ишлерге да тюшонгендиле. Программистлери Алийланы Мурат а Владикавказгъа очный курслада окъургъа кетип турады. Анда алган билимин а ол мында коллегаларына юйретип, аланы жангычылыккълагъа тюшондюрюлгюкю.

«Точка роста» араланы хайтыры бла школчула дерслен тышында къошакъ билим алыргъа, естественный имлула, техникалы эмда гуманитар ызла бла да кюреширге онг табарыкъдыла. Ала окъутууну дистанциялы торлюсюн эмда бир сетели байламлыккыны (арала уа бир сетени къуарыкъдыла) хайырлангыгъа боллукъдула.

Ахматланы Ахмат атлы окъуу учреждение республикада айырмаланы санында болгъаннай келеди. Мындан арысында да ала алчыланы сатырында къалгъанлай, юлгоге айтылырча болгъанлай турурла, жетишимлери бла, кеслеринден сора да, бизни да къууандырырла, ѳхтемлендириле деп ышанабыз

МОКЪАЛАНЫ Зухура.

СУРАТДА: Таппасханланы Нахия бла Тохаланы Маржан ремонт ишле бла кюрешген кезюу.

ЭСДЕ ТУТУУ

Ол керти да алышмазлык инсанланы санындады

Этчеланы Мухадинни жашы Хажимурат оғурлу, жарык, бир заманда ауазын кѳтюрюп сѳлешмеген, бир кишиге кѳзюнг къара болсун демеген аллай инсан болгъанды. Битеу жашауун сабийлени юйретюуге жоралагъанды, аланы туугъан жерибизни тамашалыгъына тюшондюрю, ала аны сюр, анга кертичи болуп ѳсер ючюн кѳлѳндан келгени аямагъанды. Ол быйыл апрельде ауушханды, ма ахыр кюнлерине дери педагог ишине кертичили къалгъанды. 11 августда анга 62 жыл толлукъ эди.

Ол туризм жаны бла «Азимут» клубну къурап, кѳп жылланы анга башчылыккъ этгенди. Аны жапханларындан сора уа «Къоркъуусулукъну шкору» деген битеуроссей сабий-жаш тѳло жамауат къымылдауу Къабарты-Малкъар регион бѳлѳмюну, «Сабий-жаш тѳло туризми Къабарты-Малкъарда федерациясы» регион жамауат организацияны къурагъанладан бири болгъанды эмда кѳп жылланы алагъа ону этгенди. КъМР-ни Парламентини Жамауат советине да киргенди. «РФ-ни битеулю билим беруиюно сыйлы ишчиси», «РФ-ни физкультурасыны бла спортуну отличниги» деген махтауу атланы бет жарыккылы жюрютгенди.

Елдорден бир ай алгъа Хажимурат, Москвагъа барып, кезулю проектин кѳргюзтгенди. Аны анда дурус кѳргендиле. Сора анга тубер ючюн бери келгендиле. Аны ауушханын айтханымда, бек жарсыгъандыла. «Ол башлагъан ишни андан ары бардырыгъа керекди, биз болушукъду», - дегендиле. Хар кимге да кесин суйдорген, оғурлу адам киши къолгъа алыргъа базынмагъан ишлени тамамлапкъанды. «Адам этмезлик зат жокъду, жаланда эринмезге керекди», - деп, аны жашауу жоругъуна тутханды, - дейди аны биргесине кѳп жылланы ишлеген Сергей Харенко.

Хасанияда туууп ѳсген жаш школда

окъугъан жылларында окъуна тенглеринде бла Сарай-Гарагъа, Нарт-Угъа барыгъа бек суйгенди. Школну бошагъандан сора уа туризмге бютюн бек берилгенди. Бийик билим алып, Нальчикде республиканы сабий эм жаш тѳло чыгъармачылыккъ къаласында физкультурадан бла спортдан тамата инструктор-методист болуп, жолоучулукъну жаратхан жашланы бла къызланы аны жашырынлыкларына юйретгенди. «Долинск», «Кизиловка» турист базалада жаш туристлени сейирлик слѳтларын бардыргъанды. Аны къураучу хунери уллу болгъанды.

Биз жылла бла айланып тамамлапкъан жумушну ол къолгъа алгъанлай мажаралгъанды. Хар башламчылыккы уа республикада туризми, артыкъда аны къоркъуусуз торлюсюн, айнытуу бла байламлы эди. Аны тилегине, айтханына киши угъай деялмагъанды. Билемисе нек? Ол ачыккы жюрекли болгъанды, кеси ючюн кишиден ийне окъуна тилемегенди, - деп эсгереди дагъыда Сергей Харенко.

Чынты таулуца, Хажимурат къаллай ишден да артха турмагъанды. Керек болса, чалгъы чалгъанды, дырын жыйгъанды, тиш да къалагъанды. Алай жюреги барысындан бек табийгъатха, артыкъ да таулагъа, тартханды. Ол Элбрусха бир неча кере ѳрлегенди.

Республикабизны табийгъаты керти да тамашады. Ол кѳплени кесине тартады. Алай туристлени къоркъуусулукълары жаны бла тийишли мадарла этилмегенлери Хажимуратны жарсытханлай турганды. «Жерибизни - хауасы таза, суулары - дарман. Бурун заманладан къалгъан эсгертелерибиз да бар. Биз ол байлыккыбызны толусунлай хайырланмайбыз. Республикабизны атын айтдырыккъ, экономикасын кѳтюрюк да туризмди. Алай эсе уа, ол къоркъуусуз болуруна къайгырыгъа керекди», - дегенди Этче улу.



Бир эллими юсюнден ушакъ эте келгенибизде, Сергей Харенко дагъыда былай дейди: «Къаллай ишде да алышмазлыккъ адам жокъду дейдиле да, бу таулу жашны юсюнде мен аны кертиликке ишекли болама. Ол ауушханлы алай кѳп болмайды, биз а аны орунунда, ол жумушну аныча тамамларыкъ адамны табалмайбыз».

Хажимуратны адамлыккыны, иш кѳллѳнѳгюню, эллигилини, тынгылылыккыны юсюнден дагъыда кѳпле айтадыла. МЧС-ни КъМР-де Баш управленийасыны бѳлѳмюно башчысы Беслан Хатухов былай эсгереди: «Мен аны бла беш жыл таныш эдим. Ол кѳп тыйюлгю, алай Хажимуратча адамны билирге уа бир кюн да тамамлыккъ этерикди. Ол, бизни ведомствобузгъа келип, жаш адамланы къыйын болумладан къутулууну амалларына юйретирге сюеме, аллай проект

да жарашдыргъанма дегенинде, тамата аны манга жибереди. Биз анга кабинет, керекли оборудоване да бергенбиз. «Къоркъуусулукъну шкору» деген регион биригюу ма алай бла къуралгъанды.

Ана юйренирге бек кѳп жаш бла къыз келгендиле. Алай бла экибиз да сабийлени республикалы, битеуроссей эршилууге да хазырлагъанбыз. Ала да баргъан жерлеринден махтауу бла къайтып тургандыла. Этче улу аланы жетишимлерине сабийча къууанганды. Жанында ахчасы болса уа, аны ахыр канегине дери алагъа жойгъанды. Ол жаны турист маршрутда да къурагъанды. Грамоталары асыры кѳпден, бир ненча том жыйышдырыгъа боллукъду. Ол ала бла бир заманда да махтанмагъанды. Миллет айырмагъанды, дауур, сѳз къозгъалса, чам эмда лакырдыла бла тохтапкъан кыйгъанды».

СССР-ни кезуиунда республикада жангыз жаш тѳло турист клуб, биринчи жаш тѳло турист станция да болгъандыла. Бюгонлюкде ала къоншуларыбызда сакълангандыла, бизде уа жокъдула. Хажимурат аланы жангъдан къуаргъа умут этгенди. Не медет, жетилмады ол муратына. Аны замансыз дунядан кетгенине жууукъ-ахлуларындан сора да, аны таныгъанла, биргесине ишлегенле, бир жумушну бардыргъанла уллу бушуу этгендиле.

Аны ахыр жолгъа ашырыгъа бир да болмагъанча кѳп адам келгенине кесим да шагъатма. Жауун жаугъанына, сууукк болгъанына да къарамай, киши кетерге ашыкъмай, иги кесекге дери ызындан къарап тургандыла. Эр кишиле окъуна кѳз жашларын тыламагъандыла.

Максим Горький: «Жашауда бек уллу къууанч - башалагъа керекли эм хайыры болгъаныны сезюю», - дегенди. Ол сѳзле Хажимуратха бек келишедиле.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Жандауурлук

Паспортну, сауганы да - жашчыкыны юйюнде

Саулугунда кыяуу болган жашха кырал жумушну полициячыла аны юйюне барып тындыргандыла, деп билдиргендиге Россейни МВД-сыны Нальчик шахарда Управлениясыны пресс-службасындан.

Россейни МВД-сыны Нальчик шахарда Управлениясыны миграцияны ишлери жаны бла бөлүмюнде кыулдук этгенден саусуз жашчыкыны ата-анасы сабийге паспортну юйге келип берсеги эди деп тилегендиге. Тохташдырылган заманга бөлүмю таматасы полицияны подполковниги Ислам Заракушев бла аны ишчилеринден бири жаш инсаны кырал жумушун толтуруу ючюн юйюне баргандыла.

Кыонакбай кыонакларына бек кыуанганды, ала бла хапарлашханды, сурат ишлерге



сыйгенин айтып, аладан бир ненчасын да көргюзтгенди. Ислам Заракушев, жашха алгыш, ыспас да этип, ма быллай жарык келлю болганлай турурун, муратына жетерин тежеп, анга факмусун айнытырга деп сауга да бергенди.

ТИНТИУЛЕ

КЕМЧИЛИКЛЕНИ КЕЗИУЮНДЕ КЕТЕРИРЧА

Республиканы полициячылары эмда тюрлю-тюрлю ведомстволаны келечилери билим беруу учрежденияла жангы окуу жылга кыалай хазырланганына кыарагандыла. Ала бек алга махкемеледе отдан эмда террорчулукдан саклануу жаны бла не мадарла этилгенлерине, техниканы тутучулугуна эс бургандыла, деп билдиргендиге КМР-де МВД-ны пресс-службасындан.

Аллай тинтиулене бардырырга деп энчи комиссия да кыураганды. Анга Кыабарты-Малкыарда МВД-ны, КМР-ни Жарыкландырыу, илму эмда жаш тёлуюно ишлери жаны бла министерствосуну, МЧС-ни Баш управлениясыны эмда башха тийишли ведомстволаны келечилери киредиле.



Тинтиулене эсеплерине кере, окуу юйледе ачыккыланган кемчиликлени көргюзтүүнү бла актла жарашдырыллыкдыла, билим беруу махкемелени таматаларына, республиканы ша-

харларыны бла районларыны башчыларына, прокуратурага, Наркотиклеге кыажуу комиссияга бла Кыабарты-Малкыарны оңуочуларына письмола жиберилдикдиге.

БОЛУМ

Табылган топ окыла алайда окыуна чачдырылгандыла

Россейни МВД-сыны Чегем районда бөлүмюне биреулен келип, эрттенликке хауада бир кесек айланайым деп чыккыганымда, Чегем сууну боюнунда боеприпаслагыа ушагган бир затла көргөнме, деп билдиргенди. Росгвардияны республикалы Управлениясыны ОМОН-уну инженер-техника бөлүмюнде

кыулдук этгенле олсагыат көргюзтүлген жерге жетгендиге эмда эки 100-миллиметрлик топ окыну көргендиге. Аланы маркировкалары жок эди, кеслерин да тот басып эди.

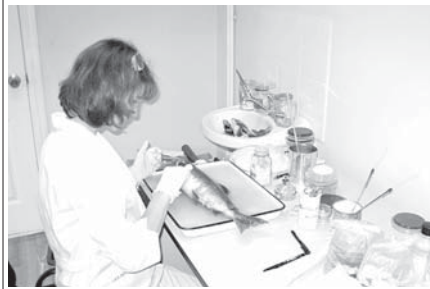
Тийишли мадарла этилгенден сора кыоркыуу саутла алайда окыуна чачдырылгандыла.



Рейд

Тенгиз продукцияны кесегинде бактерияла мардадан асламдыла

Кыабарты-Малкыарда быйылны биринчи жарымында Роспотребнадзору специалистлери чабакланы эмда башха тенгиз продукцияны саткан 35 объектти тинтгендиге, аладан жыйырма сегизинде тюрлю-тюрлю бузуклыкка табылгандыла.



Ведомствада айтханларына кере, аланы асламысы предпритияны санитар-техника болумларыны осаллыгы, чабакны неда аллай продукцияны тийишлисича сакланмаганы, ол кыайдан келтирилгени белгисиз болганы бла байламдыла. Ишчиле тазалыкыга уллу келлю болганлары да эсленеди.

Контроль-надзор ишни кезиуенде 44 проба алыннганды: 21 – санитар-химия, кыалганлары уа – физика-химия жаны бла тинтилерча. Белгиленген мардага аладан экиси келишмегенди. Бактерияла мардадан көп болганы уа 23 пробада тохташдырылганды.

Административ бузуклык этгенлеге 28 бегим жазылганды, 138,5 минг сомга тазир да салыннганды. Битеу да 2631 килограмм продукция тинтилгенди. Сатыу-алыудан а онтөрт килограмм кетерилгенди. Контроль-надзор рейдени ведомствону специалистлери мындан арысында да бардырып турлукдула.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Сейир шартла

Россейлиле акымы болгандыла - телевидениядан эсе газетлени сайлайдыла

Телевизорга кыарарга сыйгенилени саны азая барганы, Интернетте, социал сетельге бла басма изданилага сурамны өсгени – ма была «Левада арадан» социологла тохташдырган баш шартладыла.

Телевидение берген жангы хапарлагыа ийнаныу 2018 жылда 49 процентте дерри тошгенди. Он жыл мындан алгыа уа кыараучулары 80 проценти чакылысы ийнангандыла экрандан айтылган хар сөзге. Бююнлюкте телевизорга асламысында пенсиячыла кыарайдыла, жаш тёлую анга эс бурмай тохтаганды, билмеген затын Интернетте излейди. Он жылны ичинде аны сайлаганлары саны юч кереге өсгенди: 9 процентден 34-ге дерри.

Газет, журнал окуучула уа кыуру жыл санлары бла угыай, билимликлери, окуулулуклары бла да айырмалыдыла. Акылыны адамла газетлени окуйдула, арт заманда алагыа ышаныу өсгенди. Битеу дуняда да алайды. Бурунгулу огурулу басма электрон тюрлюледен эсе магъаналыды, анда ёторюкле азырактыдыла. Андан сора да, кыагытха кыарап окугулары мыйыны ишлетеди. Ол а саулукыга, жыл санны созарга да себеплик этеди.

Инглизли королеваны - Москвада фатарлары

Елизавета Экинчи королеваны атына Россейни ара шахарыны тюз да ортасында, 1-чи Обыденский тыгырыкыда төрт фатар жазылыпды.

Росреестрде «аланы иеси Канадада башчылык этген королевасы» деп жазылыпды. Ол кыралны посольствосунда жеринден тепдирилмеген ырыскы Елизавета Экинчины болганын анылатхандыла. Ол, оңоу этмегенликке, Канаданы кырал башчысына саналады.

Фатарлада посольствода кыулдук этгенле турадыла. Журтланы битеу ёлчемлери 839 квадратный метрди, багылары 600 миллион сом чакылы бирди.

Индия америкалы саутланы алырга унамай тохтаганды

Көп болмай иранлы аскерчиле АБШ-ны адамсыз учан апаратын агызылгандыла. Андан сора индиялы аскерхауа кючле 6 миллиард доллар турган аллай 30 учуучу апаратыны сатып алырга унамай тохтагандыла.

Алай тынч агызылган аскер машиналары тутучулукларына Дели ишекли болганды. Андан сора да, индиячыла аланы багыларына да бюсоремейдиле. Ала Францияны «воздух-воздух» тюрлю ракеталаны жюрютген Rafale истребительлеринден багыдыла. Индия энди америкалы саутланы орунуна аланы алырга мурат этеди.

Сочи Анталыны озганды

Кыара тенгизни РФ-ни жагыларында быйыл солугъанланы саны Тюркно сайлаган россейлиден аслам болганды.

Ол тыш кыралда быйыл бизни жерлешлерибизден алты миллионуна тюберге энди хазырлана тура эсе, Краснодар край анда жети миллион чакылы турист солуп кетгенин билдиргенди. Ол а 2018 жылдан эсе иги да асламды. Экспертле аны сылтауун бек алгыа Тюркде кыонак юйлене багылары кётюрюлгенлери бла байламлы этедиле. Тюркюле багыла бла оздурганларын анылагандыла, алай - кеч.

Шинелинги ал да, фронтха тебире

Тинтиуле бардырычу агентстволаны Gallor International WIN халкыла аралы ассоциациясы Жер жюзюно адамлары кыралларыны сейирлери ючюн уруш этерге чыгарлыкларын бла кыаллыкларын билир муратда соруу бардырганды. Россейде ата журтларын кыорууларга хазырла инсанларыбызны 59 процентин тутурандыла. Сорую жаланда Москвада бардырылганын эсге алсак, ол көрюмдю аман туюндю. Сибирьде жашаганлары араларында да аллайла тюркюледен аз болук туюндю эдиле - 73 процент.

Кыралларыны сейирлери ючюн кыолларына сауту алырга планетаны халкыны ондан алтысы хазыр болганы ачыккыланганды. Анга кере Россейдеги көрюмдю орта ёлчемлиди.

Жашауларын артык бек багыламаганла Жууук Востока бла Шимал Америкада кёбюрекиле - 83 процент. Азияда, уруш болса, кылга сауту алыкыла 75 проценти тутуадыла.

Шимал Америкада мамыр адамла кёбюрекиле. Анда АБШ-ны бла Канаданы инсанларыны 43 проценти кызауатха чыгаргыа хазырдыла. Запад Европада уа уруш этерге ыразылыкларын жаланда халкыны төрттен бири билдиргенди. Бек огурусузла уа финнле болуп чыккыгандыла - 74 процент, аладан сора уа украинчыла - 62 процент.

Экинчи дуня урушда хорлатхан кыраллары жамауатлары уа мамыр халлары бла сейирсиндиргендиге. ФРГ-да околлагыа термилгенле халкыны 18 проценти, Японияда уа жаланда 11 проценти тутуадыла.

Федерал газетлени материалларына кере жарашдырылганды.

Эски сурат



Акъяллылыкъ, сабырлыкъ, огъурлулукъ

Шёндю быллай акъсакъаланы кёп жерде тапмаса. Сагъышлыкъ, огъурлулукъ да барды аланы бетлеринде. Кёчпюнчюлюкю да сынагъандыла, кёп жылланы колхозлада да ишленгенди. Араларында урушка къатышханлары да болурла.

Ныгышха жыйылып, озгъан жыллары эсгере да тургъандыла. Аллай кезулини биринде, суратчы келип, аланы бир такъыйкъларын бизге сауугага къойгъанды.

Биринчи тизгинде: (солдан онгга) **Зокаланы Шохай, Расулланы Мажит, Уяналаны Бекир, Уяналаны Баттал.**

Экинчи тизгинде: (солдан онгга) **Керменланы Назир, Черкесланы Маштай, Чеченланы Хажи, Актайланы Мухажир.**

Сурат Азиядан къайтхандан сора Къашхатауда алыннганды.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

БАГЪАЛЫ САУГЪАЛА

ЧАМ ХАПАР

Балаланы Омар, фахмулу артист болгъаныча, сахнадан тышында да ойнарга сыйген адам болуучусун аны таныгъанла унутмагъандыла. Ол, безиреп, бир ууакъ хыли этмей туралмагъанды. Бирлени хуржунуна не да сумкасына бир болмачы затны салып къояр. Не да кийиннген жерде бирлени кийимин букъдуруп, излетдирир. Аны ючюн анга киши кёлкъалды этмегенди. «Омар алай этмесе, ол Омар боллукъ тюрюлдю», – дегенди.

– Аллай затла адамланы бир бирге жууукъ, ачыкъ этдиле. Аллай бирсиз тюрюшген адамлага ушапмы турлукъбуз, – деучю эди ол кеси.

Бир-бирде уа аны кесини тагъгы кесине тийип да тургъанды. Анга да ыразы эди: «Аллахха шукур, сиз да юйрене башлагъансыз», – дегенди.

Къайсы эсе да бир спектакльде, Кючмезланы Шарифа сахнага чемо-дан алып чыкыгъанды. Шарифа, кеси безирерге биредун арта къалмаса да, низамны бек къаты сакълагъан артистка болгъанды. Артыгыракъда реквизитине бек сакъ эди. Алып чыгырыкъ затын – реквизитин хазыр этип, аллыкъ жерине кеси къолу бла салып къойгъунчу тынчаймагъанды.

Бир жол Шарифа, чемоданын келтирип, орунуна салып кетгенлей, Омар аны ичине кирпичле жыйды. Шарифа уа, андан хапары болмай, чыгъар заманы жетгенлей, чемо-данни сермеди. Сора, аны кётюрюп чыгъалмазлыгын ангылап, энишге ийди да, Омар, сахнада анга къарап, жашыртын кюле тургъанын кёрюп:

– Эй, жаш! Бери кел да, бу чемо-данни а! Неге къарап тураса, тиш-рюгъга болуша билмеймисе, аман гяур! – деп, Омарны чакъырды да, кеси уа эки жанына чайкъалып, сахнага чыккъды.

Омар не этерик эди? Суйсе-суймесе да, кесини кирпичлерин кётюрдю да, сахнага чыгъарды. Сора ол да, бир зат айтмай къоярга болмай:

– Муну ичине кирпичле салмагъан эсенг, не ауруду! – деп, сейирсингенча этди.

– Нек бола эдиле кирпичле? Багъалы сауугаладыла. Мен сизге алай бошму келлик эдим! Бек багъалы затла келтиргенме. Кёрсенг, сейир этип къаллыкъса. Тохта, былайда къойма. Элт да, ары ич отоугъа табыракъ сал, – деп, кирпичлени Омарга дагъыда бир кере кётюрдю.

МАММЕЛАНЫ Ибрагим.

ЭСЕРТИУ

Саулукъну кючлерге итинип

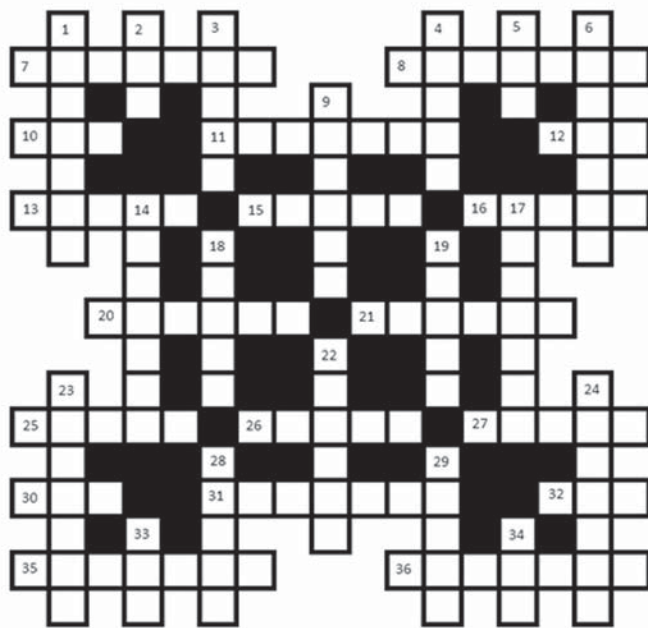
Россеиде Физкультурачыны кюнюн байрамлауу чегинде Атажукъ улу атлы бахчада «Чемпион бла зарядка» спорт проект бардырылыккъды. Асламла къатышхан спорт тюрюшюну КъМР-ни Жарыкъландыруу, илму эм жаш тёлуюню ишлери жаны бла министерствосу бла Кёп функциялы жаш тёлу ара къурайдыла.

Аны дзюдодан бла самбодан спортну мастери, самбодан халкъла аралы

турнирни чемпиону Артур Хапцев бла Къабарты-Малкъарда «Стимул» жамауат организацианы башчысы Александр Кочесоков бардырылыккъдыла. Проектте сабийле, «Радуга» республикалы сабий социал-реабилитация арада солугъанла, шахарда жашагъанла эм къонакъла къатышырыкъдыла.

Зарядканы башлануу **16:30 сагъатда** боллукъды.

СЁЗБЕР



ЭНИНЕ: 7. Сууукъ сауутну бир тюрлюсю. 8. Кийик. 10. Бийик, къаялы жер. 11. Жесирликден азатлануу. 12. Ансыз аштатусуз болады. 13. Шаркъда эр кишилени баш кийимлери. 15. Болгъанындан иги. 16. Жылтырауукъ къумач. 20. Ат хайууанын тюрлюсю, анга алай да атайдыла. 21. От жандырганда керек зат. 25. Къулаклары кесилген ит. 26. Чайырлы, ариу ийисли терек. 27. Аллахха айланып айтылган сёз. 30. Жылы кезиюу. 31. Сууга кирсенг, кесине тартхан жери. 32. Бармакълада, назму тагыуда да саналады. 35. Окъуулу. 36. Бир заманда да жокъ болмазлыкъ.

ЕРЕСИНЕ: 1. Дарман тылпыу бла соллуу. 2. Эрттен. 3. Киритни шөүху. 4. Ахлу. 5. Гитче къызыл кёгетли терек. 6. Аякъ кийимни жангыртхан уста. 9. Бир бирге тагылган темир тогъайла. 14. Тарыхын, чыкыган жерин унутхан адам. 17. Солдат. 18. Кёкден тошеди. 19. Къызылны кёлзлерин ол кийикни кёлзлери бла тенгешдиредиле. 22. Къанатлы. 23. Кырал къуллукъчу Туменланы 24. Хычууун желчик. 28. Ат, ийнек, бузоу, къозу... 29. Иничке, узун къумач кесек. 33. Къайыларны атларын айтхан келинини ол ауруу къыйнайды дейдиле. 34. Орта.

ГАЗЕТНИ 92-чи НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАНГАН СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

Энине: 5. Жортуу. 7. Ырахат. 8. Жаланажы. 10. Саламбаш. 11. Узада. 13. Тынгылау. 14. Лакъырда. 15. Уубет. 16. Наууш. 19. Ашыра. 22. Ата. 24. Сахан. 25. Кийим. 26. Ант. 28. Старт. 31. Бабас. 34. Айныу. 35. Табылуу. 36. Районла. 38. Локъум. 39. Айырыла. 40. Айбатлыкъ. 41. Къыланч. 42. Лалели.

Ересине: 1. Чомарт. 2. Атланган. 3. Баймырза. 4. Габара. 6. Ууакълау. 7. Ызлыкълы. 9. Къуууш. 10. Салта. 12. Арбат. 17. Акъсут. 18. Усхур. 20. Шайба. 21. Рампа. 22. Ана. 23. Акт. 27. Наныкъ. 28. Сабырлау. 29. Атлаууч. 30. Таула. 31. Бурма. 32. Бейсбол. 33. Сонатала. 35. Тыйгыч. 37. Арыкъла.

Газетни келир номери 14 августда чыгъарыкъды.

Учредитель: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствоосу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редактору орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редактору орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь),
МОКЪАЛАНЫ Зухура,
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редактору приёмный - 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графикте кёре 19.00 сагъатда къол салынанды. 20.00 сагъатда къол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН
ЧЫГЪАРТАЛАУ:

Мусукаланы Сакинат - дежурни редактор; Кетечиланы Зульфия, Кучукланы Сафият - жууаплы секретары орунбасары; Баллианы Феруза - (1,2,3,4-чю бетле), Зезаланы Лида (11,12-чи бетле), Геляланы Валентина - (9,10-чю бетле) - корректорла.

Тиражы 1442 экз. Заказ № 722

Багъасы 15 сомду.

РЕДАКЦИНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:



360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5

электрон почтасы:
elbor_50@mail.ru